

KICSODA JÉZUS KRISZTUS?

**Sosem hallottam oly szavát apámnak,
Hogy volna fogantja imádságnak.
Anyám is vette legfőbb példaképnek
Jézust. Szavát erkölcsi nevelésnek,
De hogy ő Isten egyszülött fia?
Vagy esztelenség, vagy komédia.
Ezt hallottam, de soha semmi mást.**

Reményik Sándor: Elkéstemek (részlet)

◆ Amikor Pál apostol és a többi újszövetségi író a Jézus Krisztusban való hitről beszél, ezt pontosan úgy értik, hogy az ember elfogadja Jézust a maga személyes, legszemélyesebb megváltójának, szabadítójának a bűnből és a haláltól. Ez az, ami hibádzott a közgondolkodásból száz évvel ezelőtt, amikor Reményik Sándor a költeményt írta, és fájón hiányzik a mai kereszténységben is, amelyet immár régóta súlyosan befolyásol a felvilágosodás, a materializmus és a racionalizmus eszméje. Ha megkérdeznénk a magukat keresztényeknek, Krisztushoz tartozóknak valló embereket, megkockáztatom, a nagyobbik részük azt mondaná, hogy Jézus egy nagyszerű csodálatos ember volt, erkölcsi példakép minden korban, meg messiás (jelentsen ez bármit), megváltó (de mitől?). Ilyesmiket hallanánk. Azt, hogy ő személyesen az én szabadítóm, sokkal kevesebben vallják.

Kicsoda-micsoda Jézus? „Legfőbb példakép”, ahogy a költő édesanyja is vélte, ennyi. A többi „vagy esztelenség, vagy komédia”! Nos, ez így nem megy. Így nem lehet megszabadulni a bűntől, és erőt venni az igaz élethez. Persze az, hogy ő Isten Fia, aki megtestesült, emberré lett Isten,

csakugyan nehezen hihető. Akik hiszik és mondják, azoknak egy része is úgy érti, hogy Krisztus embersége afféle álruha volt, amelyet ideiglenesen felöltött, de embersége alatt tulajdonképpen egy percig sem volt veszélyben, mivel Isten is volt. Mint ilyen, nem szenvedhetett, nem félt semmitől, nem is halt meg igazán, egyszóval a földi élet vállalásával igazából nem kockáztatott semmit. Ám ha így lett volna, akkor az a többször ismételt felszólítása, hogy „jöjj és kövess engem”, az a kíváncsi, hogy én, aki a földön félek, szenvedek, gyötörődöm és meghalok, mindent kockáztatok, én kövessem őt – ezt mondani énnekem: minősíthetetlen erkölcstelenség, galádság lett volna Jézus részéről. De természetesen nem erről van szó. Ő nem álruhás emberré, hanem valóságos emberré lett. Éppen ezért kellett földi anyától, Máriától születnie, hogy tőle örökölje emberi természetét, és valóságos emberré legyen, az ember bűnben megromlott genetikai és pszichés adottságaival együtt. Hogy pontosan oda jöjjön le, ahol mi vagyunk, a mi földi, egzisztenciális helyzetünkbe. Ezért lett valóságos emberré, és még azért, hogy megmutassa: így, emberként is le lehet győzni a rosszat. Persze ez az embernek egyedül nem sikerülhet, míg Istennel szövetségben lehetséges. Jézus Krisztusban is éppen úgy megvolt a fogékonyság a rosszra, pontosabban a hajlam arra, hogy önmagának kedvezzen, mint mindenki. Hiszen a Zsidó levél szerint mindenben kísértést szenvedett, mint mi (Zsid 4,15). Olykor félt a rá váró feladattól, a Gecsemáni kertben például halálfélelmében véres könnyeket sírt, és háromszor imádkozott Istenhez, hogy vegye el tőle a szenvedés kelyhét. De amikor azután megerősödött abban, hogy igen, neki ezt meg kell tennie, életét kell adnia az emberért, nem kétségeskedett többé, hanem zokszó nélkül ment a maga útján. ◆

Ifj. Frans Francken (1581–1642): A pásztorok imádása, 1625–1630 körül

SZÖVEG –
LACKFI JÁNOS

SOROZAT –
HUNGARIKUM

ILLUSZTRÁCIÓ –
BALASSA NIKOLETTA

A CIKK TÁMOGATÓJA:

AGRÁRMINISZTERIUM

LEGKISEBB

◆ Volt egyszer egy szegény ember, és annak három fia. A legnagyobb szeretett tanulni, halbiológusnak állt, egy németországi kutatóintézetben agyatlanra keresi magát, legalábbis hozzám képest. Szuper jó fej a felesége, Hilde, van három klassz srácuk, erdei oviba jár a legnagyobb, egész nap a természetben. Sárgulok az irigységtől. Vagy a fene tudja, Norbi mindig higgadt és türelmes volt, én ilyen sose tudnék lenni. Ha nekem jut az ő élete, egy szép napon rám jönne a dili, szétrúgnám az egészet, hátralévő éveimben megátkoznám magam emiatt.

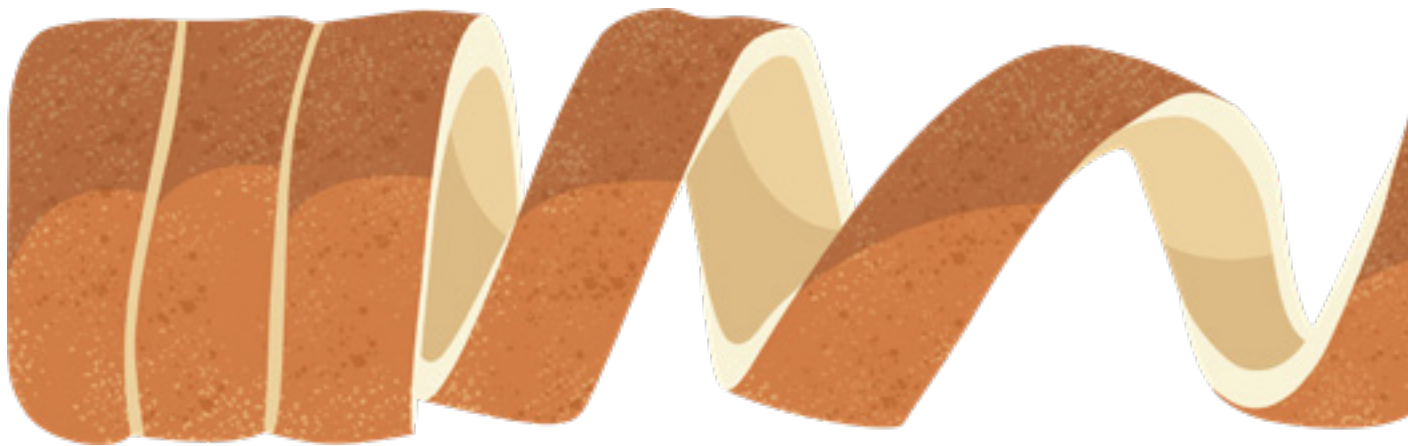
A szegény ember történelmet tanított, megtanult hát rafináltan beszélni a múlt eseményeiről. Úgy, hogy se a rendszert ne haragítsa magára, se magát ne kelljen szembeköpnie. Megvoltak a túlélési stratégiái, ahogy nevetve mesélte. „A Szovjetunió gazdasági fejlődése töretlen, a tudomány jelenlegi állása szerint nem meghatározható, mikor előzi meg az Egyesült Államokat... Értitek? Nem meghatározható... Ebbe kössenek bele!” Rejtett ellenállási akciói voltak a legbecsesebb kincsei. Na meg a gyufaszálakból épített makettek, Operaház, Parlament, Mátyás-templom. Végtelen munkaóra, végtelen számú cigaretta, éjszakánként villanycsík kúszott ki a konyhaajtó alatt, ahol munkálkodott. „Jövök, anyu, csak ezt a párkányt befejezem.” Mindig akadt egy félkész párkány. Mikor megrendelték tőle a Lomonoszov Egyetem kicsinyített mását, időhiányra hivatkozva udvariasan visszautasította a felkérést, mert éppen az Eiffel-féle Nyugati pályaudvaron dolgozott. „Értitek! NYUGATI pályaudvar!” Hurutos nevetéssel kísérte szavait, valahányszor túljárt a rendszer eszén.

Középső fia is volt ám a szegény embernek, nagyreményű sportoló, mígnem pont a csúcson, élete első felnőtt magyar bajnokságán, amelyet addigi eredményei alapján meg kellett volna nyernie, beleakadt a lába egy gátba, zuhantában feldöntött még négyet vagy ötöt. Spirális szerkezetű sípcsonttörést szerzett, elröppentek a sportálmái. A testnevelésit elvégezte. Plusz egy alkoholista tornatanár. Oké, küzd a piával, hol tisztább, hol kevésbé, de önkéntelenül szagolgatni kezdte a lehetőséget, sosem tudod, hol tart éppen. Lányát alig látja, felesége otthagya. A szülők a kirúgatását követelik, pedig a srácok alaplól szeretik, csak ha másnapos, irgalmatlanul meghajtja őket.

Tekeredik. A kígyó. Rétes akar lenni.

Rétes nem, de kürtős mindenképpen. Ki tudja, reggel óta hányadikat gyúrom, tekerem fel. Egyszer összegeztem, és ha úgy vesszük, hogy a méteres csíkokból legalább három percenként eladunk egyet (ami óvatos becslés, sokan kettőt-hármat visznek),

akkor egy-egy ilyen tízórás után kétszáz méter fogy el. Ami évi kétszáz munkanappal felszorozva negyvenezer. Tizenkét hónap alatt negyven kilométer utat teszek meg tésztaháton, öt éve csinálom, ami kétszázat jelent. A bódénktól Pozsonyig ki lehetne aszfaltozni vele az utat. Ha kicsit reálisabban kalkulálok, akár Bécsig vagy Zágrábig is elérhet a tekeredő kígyó.

Közben nem mozdulok tapodtat sem. A világ maga jön hozzánk. Hungarian speciality. Csehek, angolok, németek, spanyolok, távol-keletiek, ezer náció. Volt már perui meg malajziai is. Sejtjeikbe épülve viszik szépen tovább a magyar tésztát. Egy darab búzaföld. Nem ilyen romantikus munka ám, nincs idő tökölni, töprengeni.

Fahéjas, diós, kakaós, málnás. A málnás kicsit savanykás a szárított, morzsolt gyümölcstől. Kiveszem a tésztaedényeket a hűtőből, kezdem nyújtani, vágom is, csévélem is, megállás nélkül. A feltekert hengereket adom Szilvinek vagy Tominak, pörkölik az izzó parázs fölött. Aztán beleforgatják a kívánt szórátba, csomagolják, és ollé! Itt, a belvárosban mindig sorállás van a bodegánk előtt.

Cigiszünetben, vagy ha ebédelek, megpróbálom elképzelni az emberek fejében forgó sorsok szalagját. Mert mindenkinek megvan a magáé. Az indiai srácok informatikusok, egész nap hirdetésekkel szórják be a netet kamuprofilokon keresztül. A két spicces osztrák lány egyetemista, egyik vegyész lesz, másik iparművész, mellésként babysittelnek. A hatalmas sörényű lengyel lány modellkarrierről álmodozik egy nagyáruház pénztárában. A jó karban lévő idős amerikai pár körtét nemesít a kertben, mióta nyugdíjba mentek.

Szilvivel megvagyunk, hol a munka mérgezi a magánéletet, hol a magánélet a munkát. Kettőnk hullámvasútját

is belegyúrom a tésztába. Nehéz a másikra haragudni, ha három négyzetméteren kell elférni vele, és folyton egymásba ütköztök. Persze békében élni is nehéz így. Ráadásul árgus szemmel figyelnek kintről, mint valami állatkerti állatokat.

Hullafáradtan hazaesünk, és csak pörgetjük a net végtelenített tésztafalagját. Gyerek? Lakás? Miből? Hogyan? Nem is tudom, Szilvi akarja-e. Beszélni kéne róla. Van egy kutyánk, Robin. Körülbelül minden energiánkat leköti. Ráadásul jönnek az ünnepek, még nagyobb lesz a hajtás.

Ja, nem mondtam? Én vagyok a szegény ember legkisebb fia. Ha kiálltam a próbákat, lehetek halbiológus vagy alkoholista tornatanár. Standup-comedy-sztár vagy béke Nobel-díjas. Nem leszek. Tekeredik a szalag. Vajon mi akar lenni? ♦

A kürtőskalács

nevét a formájában hasonló, füstelvezetésre használt kürtőről kapta. Az egyik első ismert receptje gróf zabolai Mikes Mária 1784. évi erdélyi szakácskönyvéből származik, a 18. század végére a teljes magyar nyelvterületen elterjedt, és mind a polgári, mind a népi konyhaművészetnek meghatározó eleme lett. A 20. század elején felületét kristálycukorral és dióval kezdték ízesíteni. A Dunántúlon botra tekercsnek, dorongfánknak, dorongos fánknak; az ország keleti területén kürtőskalácsnak, kürtősfánknak, kürtős pánkónak hívják.

SZÖVEG –
PARTI JUDIT

KÉP –
PÁCZAI TAMÁS

MINDEN ÍRÁS KITÁRULKOZÁS, ÉS VALAMILYEN MÓDON TEREMTÉS IS

Női sorsok kedvelt írója, a József Attila-díjas **Ugron Zsolna**, amikor legújabb könyve kapcsán találkozunk, ragyog és szabadkozik. Aggódik az összekoszolt bögre miatt, és gyermeki örömmel fogadja a duplafalú lattés poharat, ami a nyári emlékeit idézi. Ilyenkor még szebb. Egyébként nem reggelizik. Szinte soha. A novellás kötetének címe olyan, mint a kifordított Esterházy-kötet (Egy nő), de nem kérdezek rá, inkább az írói identitást járjuk körül.

◆ – Beszéltél róla, hogy vágnál egy írókabinra, ezt hol képzeled el?

– Erdőben – arra vágyom, hogy fák vegyenek körül. Nemrég online sorozatot készítettem arról, ahogy híres írók dolgoztak. Írópavilonja Mark Twainnek volt: a testvére farmján az Egyesült Államokban, a háztól jókora távolságra egy dombtetőn – ha elvonult írni, csak gonggal lehetett jelezni neki étkezés vagy más mondanivaló ürügyén, de személyesen nem lehetett zavarni. Az írók közt eltéréseket abban találtam, hogy valaki ülve, állva, esetleg fekve írt-e, színjózanul vagy félrészegen – a közös pont: mindenki izolálva írt, vagy legalábbis csukott ajtók mögött.

– Inspirált ez a sorozat téged is?

– Sokáig nem írtam, mert annyi más zajlott az életemben; szóval kicsit kapaszkodót is kerestem a nagyok munkamódszerében; érdekelt, hogy oldják meg, amikor nem tudnak írni.

– Tisztázódott ezekből valami a magad számára?

– Semmi új és semmi meglepő. Részben emiatt vagy sem, ezt már nem tudnám megmondani, de elkezdtem írni. November végén jelent meg az a néhány új novella, amelyek régebbi szövegemmel egybeszerkesztve alkotnak kötetet. Tőlem váratlan írások, azt hiszem.

– Írói válságod volt, ha jól értem.

– A múlt időt akkor merem majd kimondani, ha megírom a következő regényt. Bár ezek a mostani rövidebb írások sem a műfajuk okán jelentettek könnyebbséget, hanem mert a regény komolyabb elköteleződést igényel. Ahogy múlnak az évek, egyre féltékenyebb vagyok az időmre, és komolyabban átgondolom, hogy mire számok belőle – nem mindegy, hogy egy-két éven keresztül mivel foglalkozom.

– Félsz egy nagyobb lélegzetvételi könyvtől?

– Persze, hogy félek. Mindig tartok a szövegtől, az írástól. Minden munkának van tétje – ennek is. De nem is a tétje riaszt, hanem az, hogyha elkezdem, meg kell csinálni – a gyötrődés, ami közben van, az a riasztó. Irigylem azokat, akik számára az írás felszabadító tevékenység – nekem kihívás és kínlődás. Persze az élet sokszor hoz gyötrődést – aminek a vége mégis jó.

– Pont a tétről akartalak kérdezni: Visky András kolozsvári íróhoz kötődik bennem az a gondolat, hogy az írás magas kockázatú tevékenység. Számodra mi a tétje?

– Minden írás kitárulkozás is, és valamilyen módon teremtés is, a szavak okán. A korábbi történeteimben az a súly is ott volt, hogy a magyar történelemszemléletet

mégiscsak formálja az irodalom. Ebből is következik valamilyen tét – de főleg abból, ahogy a szövegek hatnak. Rám is és másra, és ez utóbbi felmérhetetlen.

– Miben mások ezek a történetek?

– Talán a mágikus realizmus és a fantasy felé mutatnak, ha mindenképpen be kell dobozolni. Nagyon sokszor engem is megleptek a szövegek, nem számítottam rájuk. Van bennem szorongás, ha a fogadtatásra gondolok. Meg fog viselni, ha nem szeretik majd – de a következő regényt még biztosan meg fogom írni. Az igazi tét azonban mégis az, ahogy a szöveg alakul és alakít engem.

– Mi okozta azt a változást benned, aminek az eredménye a másfajta megfogalmazás?

– Nagyon zaklatott ritmusa van mostanában az életemnek, amin próbálok változtatni, de egy része nem tőlem függ – ez a személyes reflexióm erre. Más ritmusú, más

tömörségű szövegek jöttek létre, de ez nem volt tudatos, egyszerűen így alakult. Nagyon ösztönösen írok – ezt talán mostanra tudtam megszeretni.

– Az igazságkeresésben viszont van egy nagyon racionális oldalad is.

– Ezt én még mindig az emocionális részhez sorolom. Jogot tanultam, és a jogtudomány struktúrái mint rendszer és rendszerben tartott gondolkodás, belém vésődött. Ez tud abban segíteni, hogy keretek között tartom az ösztönösen belülről építkező történeteket.

– Különböző identitásokból, változatokból vegyül össze az, aki vagy, a jogász, az író, az édesanya... Önmagad meghatározását mivel kezdenéd?

– Nem akarom magamat meghatározni. Nagyon összetett mindannyiunk jelenléte a világban, nem szeretek azzal foglalkozni, hogy én ki vagyok. Valós kérdésnek azt gondolom, hogy a kapott feladatomban és felelősségemnek megfelelek-e, és hogyan hagyok nyomot a körülöttem élőkben.

– Minden írásod önreflexió is...

– Ahogy minden írás az. Ebben a könyvben vannak azért megment történetek, amelyek annyiban önreflexiók, hogy az én világlátásom a szűrő.

– Mennyi belőle az olvasmányaid hatása?

– Mostanában erősebben hatnak a vizuális tapasztalatok, mint a szövegélményeim – nem véletlenül jelentek meg a rajzok is a kötetben. A nyaralásunk alatt hosszú idő után először voltak napjaim, amikor semmilyen határidő nem nyomasztott, és ebben a szabadságban kezdtek megszületni ezek a grafikák. Humoránál fogva inspirálóan hatott egy-két karikatúraszzerű, reneszánsz végi rajz, középkori kódexképekben találtam hasonlókra.

– A pandémia nyilván veled is tett valamit azontúl, hogy az internetes jelenléted jelentősebb lett, és kaptál egy József Attila-díjat.

– Azért a realitástól való elszakadás nem új – hiszen eddig sem véletlenül írtam olyan történeteket, amelyek nem a mai magyar valóságban játszódnak. Mindig komoly díszlet- és jelmezzaktárból dolgoztam, amikor előállt egy-egy szöveg, hogy ez erőteljesebb, azt lehet a pandémia számlájára írni. Lehet, hogy szokatlan tőlem ez a hang, de ez is én vagyok. Újrakezdtém írni, és a megszülető lendületből lesz erőm továbbvinni a nagyobb lélegzetvételi szövegeket is. Szóval lesz regény is. ♦

SZÖVEG –
VÉSEY MIKLÓS

SOROZAT –
BIBLIAI TÖRTÉNETEK

ÉJSZAKA

„Amikor Heródes látta, hogy a bölcsek kijátszották, haragra lobbant és Betlehemben és környékén minden fiúgyermeket megöletett kétéves korig.

(Mt 2,16)

◆ Még jó, hogy nem az anyaméhben akarják megölni őket, mondta a feleségem, amikor felolvastam neki a határozatot. A benne forrongó méreg aztán pár perc alatt sírásba torkolt. A vállamra dőlt, és csendesen rázta a zokogás. Tudtam, hogy nem a kétségbeesés, hanem a hála könnyei voltak ezek: elképesztően szerencsések voltunk, mert a legkisebb fiunk egy hete lett kétéves. Ha csak pár nappal lett volna fiatalabb, őt is lemészárolták volna. Heródes katonái nem ismertek kegyelmet.

Talán ennek a felfokozott érzelmi állapotnak köszönhető, hogy megsajnáltam azt a hajléktalan párt. Az is igaz persze, hogy a valódi, őszinte alázattal szemben mindig fegyvertelen voltam. Csak álltak az ajtóban lesütött szemmel, és látszott rajtuk, hogy nemleges válasz esetén is ugyanaz lesz a reakciónk, mintha befogadtam volna őket. Jó lesz nekünk az istálló is, mondta a férfi, csak pár órára lenne szükségünk, és már megyünk is tovább. Az asszony hiába takargatta a hasát, egyértelmű volt a helyzet. Képtelen voltam nemet mondani.

Féltem, hogy az állataim ellenségesen fogadják őket, de még a vemhes, izgága szamaram is egyfajta belső nyugalommal vette tudomásul az érkezésüket. Kerülgették, szagolgatták a párt egy darabig, aztán visszamentek a helyükre. A férfi alázatosan hálálkodni kezdett, de mielőtt befejezhette volna, gyorsan mondtam neki, hogy én nem is hallottam rólok, ha bárki kérdezi, ők csak belógtak ide a tudtom nélkül.

Valószínűleg az istállóból behallatszó nyögések és kiabálások tehetnek arról, hogy rosszul aludtam aznap éjjel. Álomban katonák törtek ránk, furcsa, zöld öltözetben. A karszalagjukon kereszt volt, amelynek négy ága horogszerűen megtört, sapkájukon pedig ötágú vörös csillag virított. Benyitottak az összes szobába, feldöntögették a bútorokat, a falakat végigkopogtatták, az egyikük még a deszkapadlót is felbontotta. Hol rejtegetitek őket, üvöltötte a vezérük teli torokból, tudjuk, hogy tiltott személyeket bújtattok. Nem válaszoltam semmit, úgyhogy az ágyamra fektetett, a mellkasomra ült, és kést nyomott a torkomhoz.

Arra ébredtem, hogy Heródes egyik katonája a mellkasomon ül, és kést szorít a torkomhoz, hol rejtegetitek a csecsemőt, faggatott, több tanúnk van rá, hogy a ti istállótok felől hallották a sírását. Én nem tudok semmiről, sziszegtem a szemébe, de a szamaram ma hajnalban ellett, lehet, hogy az ő bőgését hallották. Nem találtunk senkit, szólt rá egy társa a hálószoba ajtajából, csak egy szamarat nyalogatja az istállóban a borját, az éjjel szülhetett. Gyanúsak vagytok ti nekem, suttogetta a fülembe a katona, de leszállt rólam. Verj a kapuba egy szöveget, szólt vissza a másiknak, de csak félig üsd be, abból tudják a többiek, hogy már jártunk itt.

Bár egyfajta jelként biztosította a védelmünket a többi katonától, mégis megpróbáltam kihúzni azt a szöveget, miután távoztak. Bélyegnek éreztem. De hiába rángattam órákig egy harapófogóval, sehogy se sikerült. ◆

ÚJRAKEZDÉS, KIBONTAKOZÁS, FELFEDEZÉSEK

A Liszt Ferenc Kamarazenekar a nemzetközi híró hegedűművész, *Vadim Gluzman* vendégszereplésével kezdte meg 2021/22-es évadát a Zeneakadémián. A nagy sikerű telt házas koncert után az együttes művészeti vezetőjével, *Várdai István* csellóművésszel beszélgettünk.

◆ – Hogyan kezdődött a közös pályafutás a kamarazenekarral?

– Örömmel mondtam igent 2020 elején a zenekar felkérésére, mivel úgy érzem, hogy a Liszt Ferenc Kamarazenekar és a saját művészi fejlődésem kulcsa ugyanaz: magyar muzsikusként olyan zenei és művészeti programok létrehozása, amelyek maradandó élményt nyújtanak a közönségnek, és magas szintű kulturális értéket képviselnek a világ bármely pontján.

– A 2021/22-es évadban összesen 7 alkalommal lép fel a zenekar a Zeneakadémián. A zenekarvezetők manapság szívesen hívják fel a figyelmet arra egy-egy jelzővel vagy mottóval, hogy koherens műsor-összeállításra számíthat a közönség. Mire gondoljunk, ha végignézzük az ideji programot?

– Nekem a kibontakozás, az újrakezdés jut eszembe. Elég komplikált időszakon vagyunk túl, a lezárások

alatt is igen aktív előkészítő munkát folytattunk, aminek a gyümölcse most érik be, és örömmel tölt el, hogy a nehézségek ellenére, kiváló vendégművészekkel dolgozhatunk együtt az ideji évad során.

– A következő zeneakadémiai hangversenyük szólistája, az aktív és szenvedélyes kamarazenész, a 33 éves *Sergei Dogadin* hegedűművész. Mi az apropója a koncertnek?

– A hangverseny a Liszt Ferenc Kamarazenekar és a Zeneakadémia közös, Mesterjáték elnevezésű projektjének első eseménye, amely egy izgalmas folyamat eredménye: a zenekar az ideji évben különböző kurzusokkal integrálódott az egyetem oktatási rendszerébe, majd mintegy 70 jelentkező közül választottuk ki a nyolc legígéretesebb diákot, akikkel két fő- és több kisebb projektben dolgozunk tovább együtt. Ezen az estén, december 5-én a 8 tehetség velünk együtt lép fel.

Emellett a már említett kiváló vendégművészeink, *Sergei Dogadin* szólójátékát is élvezheti aznap este a közönség. Emlékszem, a fiatal orosz hegedűművészt a moszkvai Csajkovszkij Verseny zsűrijében ülve hallottam először. A versenyt akkor megnyerte, ma pedig már a legrangosabb együttesekkel dolgozik együtt, és rendszeresen fellép olyan nemzetközileg elismert muzikusokkal, mint *Daniil Trifonov*, *Narek Hakhnazaryan* vagy *Denis Matsuev*. Közös fellépésünkön az egyik legvirtuózabb koncertóval mutatkozik be a budapesti közönségnek. *Brahms* D-dúr hegedűversenyét sokáig ritkán lehetett csak hallani, mert technikailag egyszerűen megoldhatatlannak tartották néhány elemét. Úgy hiszem, amellet, hogy biztosan érett művészi interpretációra számíthatunk, jelenléte példát és távlatot kínál majd a növendékek számára. ◆

További információ: www.lfkz.hu

SZÖVEG –
SZÁM KATI

A FÉKEN TARTOTT FESZÜLTSGÉG ÉS A JELENLÉT ÖRÖME

Kép: InterCom

Didergős, sötét, adventi estéken, amikor a város karácsonyi fényei meglágyítják a szívet, jó összefutni valahol a családtagokkal, barátokkal. És ki ne nézne meg ilyenkor egy igazi karácsonyi filmet? Ha lehet, valami újat. Idén magyar karácsonyi filmünk is lesz! November 25-én mutatták be a mozik a Nagykarácsony című romkomot. A rendezővel, *Tiszeker Dániellel* és a forgatókönyv ihletőjével, *Lantos Arnolddal*, ja, nem, *Ötvös Andrással* beszélgettünk.

- Négy évig készült a film forgatókönyve. Tulajdonképpen mi történik ennyi idő alatt?

Dániel: Jópofa dolognak tartottam, hogy Andrisra írunk egy forgatókönyvet, de ez nagy felelősséggel is jár, mert megkeserítjük a színész életét, hiszen rengeteg bizonytalan tényező van, az is végig ott lebeg, hogy esetleg nem valósul meg, az is, hogy nem őt szavazzák meg. Ezért emberi oldalról kicsit bánom, mert nehéz pillanatokot okoztam neki, nekem viszont nagy segítség volt végig ismerni a főszereplőt. Nagyon erős tud lenni egy karakter, ha látom magam előtt az arcot, az embert. Bár a *Testről* és *lélekről* például 18 évig készült, nekünk a négy év is sok volt, ebben sok gyakorlati akadály is közrejátszott, a járvány is például, de minden okkal történt és értelmet nyert.

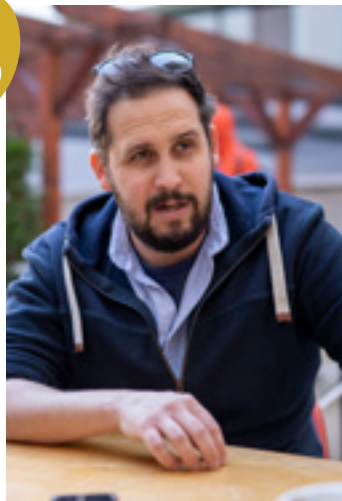
A karácsonyhoz az emberek nagyon különbözőképpen viszonyulnak – ilyenkor van a legtöbb lánykérés, és sokan ilyenkor a legmagányosabbak.

– András a karácsonyi sztorihoz passzolt a fejedben?

Dániel: Nem, a tűzoltóhoz. December 24-én a nagybátyám lakásából végignéztem, ahogy lehozta a Szabadsághídról egy öngyilkosjelölt lányt. Fent a magasban órákig ölelték a tűzoltók a karjukban, felvittek egy nagykabátot is, és abban ölelték. Szép pillanat volt ez karácsony este. A forgatókönyvíróknak elmeséltem a sztorit, és innen kezdett kirajzolódni a történet. Az volt a cél, hogy a mi filmünk ne a Mikulásról szóljon, mint az angolszász filmek, hanem egy ma élő hús-vér emberről – egy tűzoltóról. Andris volt az első és utolsó, aki beugrott a fejemben.

– A tűzoltó is kicsit mesebeli hős, a kisfiúk példaképe. Talán annak is a szimbóluma, hogy mindannyiunkban vannak ideális elképzelések a hivatásunkról, de hősé lenni ritkán van alkalom, mert sokszor a sűrű hétköznapi megemésztik az álmokat. András, neked mit jelent ez a tűzoltó?

András: Nyilván volt egy ethosza a figurának, és igazság szerint minden igazolódott is ebben a fél évben, amit gondoltam róla. Ugyanakkor annak is lehetnek problémái, főbiái, akít a gyerekek vagy az emberek hősnek gondolnak. Ennek a kettősségnek a megmutatása csodálatos jutalomjáték egy színész számára. A másik fontos tapasztalat, hogy a tűzoltók oda mennek, ahol baj van, és ez a létezésnek azzal a részével is szembesít – bármennyire is szeretnénk mosolyogva élni a kis civilizált életünket –, hogy velünk is megtörténhetnek a bajok, hogy sok minden van, amit nem tartunk az uralmunk alatt. Például az életünket. Mindemellett a tűzoltók munkája egyfajta féken tartott feszültség, ami a színésznek is alapélmény. Ezért jönnek az emberek a színházba, Márai Sándor ezt cuclinak hívja. Annál feszültebb dolgot nem tudok elképzelni, mint amikor egy tűzoltószertárban még nincs semmi, a csőre töltött nadrágok várakoznak, az ajtó bármelyik pillanatban kinyílhat...

Tiszeker Dániel

Ötvös András

Dániel: Takarás. Én így szoktam nevezni ezt a színházban. Csak a tűzoltó nem egy háromórás előadás egy részében van takarásban, hanem egy 12 órás műszakban, és ugyanúgy azonnal ugrani kell.

– Vagy tágabb értelemben az egész premier előtti munka ilyen, hiszen a próbán is fel kell hoznod magad arra a feszültségi szintre, amikor majd közönség előtt játszol?

András: Igen. De nekem maga a sztár feszültsége, a várakozó autók fejezik ki a legjobban mindezt, amikor még a tűzoltók kint pingpongoznak...

– A színész, aki ilyen képekben lát, segíti a rendezőt is?

Dániel: Az az öt-hat alkalom sokat segített, amikor tudtunk a karakterről beszélgetni Andrisal, sőt egy idő után már Lantos Arnolddal beszélgettem. Harcos- és alkotótárs lett.

– A karácsonyi közönségfilmek receptjéből mit akartatok elhagyni vagy megtartani?

Dániel: A karácsonyi filmeknek az angolszász és olasz kultúrában nagy hagyománya van. A kelet-közép-európai országok nagy része elkezdte lemásolni az *Igazából szerelem* vígjátékot, a lengyeleknek egész trilógiájuk épült hasonló minitörténetekre, de a csehek és a németek is megcsinálták a maguk igazából szerelem filmjeiket. Ilyet nem szerettem volna, a főszereplők sem felső tízezer-beli emberek, hanem egy tűzoltó és egy tanárnő. Az angolszász hagyományok – a Mikulás, a pulyka, a fagyöngy alatti csókolózás – helyett itt töltöttkáposzta, betlehemezés, Mennyből az angyal van. Ezek persze csak díszítő elemek, de egy saját karácsonyi filmnyelv megteremtése

is a szándékunk volt. Az alapvetés az volt, hogy a karácsonyt a maga komplex jelentésében mutassuk meg, mert nemcsak arról szól, hogy összegyűlik a család és megajándékozzuk egymást, hanem ennél sokkal-sokkal rétegzettebb. Az emberek is nagyon különbözőképpen viszonyulnak hozzá – ilyenkor van a legtöbb lánykérés, és sokan ilyenkor a legmagányosabbak.

– A karácsony, az ünnep nagyon beszédes pillanatsfelvétel is lehet az emberi kapcsolatokról, a közösségekről. A ti életetekben mire világít rá?

András: Inkább úgy fogalmaznék, hogy nekem kell rávilágítanom, hol tudom felfedezni az ünnepet, és hogy tudom megvédeni a körülöttem élőket attól, amit ma hazudnak nekünk. Azért nem szeretik az emberek a karácsonyt, mert annyiféle gazdasági szándék tapad rá, hogy nehéz megóvni – ahogy Pilinszky mondja – a jelenlétünk örömét. Ez a film úgy készült, és annyi munka van benne, hogy alkalmas arra, hogy megvilágítson valamit, ezt jó lesz együtt megnézni.

Dániel: A szeretet tériszonyáról és kicsinyes aggodalmáról is van Pilinszkynek egy verse – sok Pilinszkyt olvastunk a forgatás alatt. A film dalában is elhangzik, hogy együtt lesz minden nap ünnep – ezt próbáltuk meg kirajzolni. A karácsony a kereszénység második legnagyobb ünnepe, tehát fontos ez a dátum, de mi magunk is ünneppé tehetjük a napokat. Én kis csonka családban nőttem föl, a huszonegyedik a nagymamámmal, nagybátyámmal és az édesanyámmal telt, az apai ágon pedig 25-én 40-50 fős karácsony volt. Sokáig nem tetszett, hogy egy évben egyszer nekem kötelező elmenni a nagy Tiszeker karácsonyra, de amikor már ott voltam, mindig azt éreztem, hogy ez nagyon jó. Később nagyon jó beszélgetéseink voltak ezeken a családi összejöveteleken. Ez a kettősség is izgatott. Hogy miért kell egy évben egyszer ünneplőbe öltözni, ajándékot venni, sorban állni... de amikor már ott állunk a fa alatt, és kibontjuk az ajándékot, amikor a kisgyerek szemét befogjuk, aztán meglátja a karácsonyfát, akkor mégiscsak értelmet nyer az egész.

– A karácsony, sokunkban legkésőbb 24-én éjfélig felteszi azt a kérdést, hogy jobb emberek lettünk-e a tavalyinál. Oda tudtam-e figyelni másokra, fel vagyok-e készülve az ünnepre? És legtöbbször az ember deficitel érkezik a fa alá...

András: Azt, hogy a téli napfordulón megszületik az Isten, azt, hogy az az Ige, amely kialakította a világot, testté lesz, egy hosszú advent előzi meg. Ez az Őszövetség. Eszerint

a mérce szerint az egész életünk deficitben telik, de nem azért, mert nem vagyunk jó emberek, hanem mert az ember alapvetően céltévesztettségben él, ha magát magából definiálja. Ebbe a céltévesztettségbe világít be az, hogy a Teremtő testet ölt. De nem visszafelé világít, hanem előre. Föl azért nem ment minket, de segít élni, mert az ember a nyomorúságával együtt elfogadtatik.

– Egy olyan korban, ahol mindent szeretünk egyénre, fogyasztóra szabni, létezik családi film? A Nagykarácsony családi film?

Dániel: Valamiért a karácsonyi filmekről azt gondoljuk, hogy családi filmek, ugyanakkor ma már nagyon nehéz a tizenkettes karika alá belekerülni. Ez egy érzelmes és szórakoztató történet, amelyben benne van a karácsonyi mese is, de ha arra törekedtünk volna, hogy 12 év alattiak is nézhessék, nagyon sok fals dolog lett volna benne. Például a tűzoltó közeg egy kemény maszkulin társaság, a tagjai biztosan mondanak olyan szavakat, amelyeket a gyerekeknek nem kellene hallaniuk. Ez egy randifilm vagy nagyon jó szórakozás 12 évnél nagyobb gyerekekkel, vagy ha lenne nyolcéves karika, akkor nyolcévesekkel. Egyébként kilencéves gyerek-szereplői vannak.

András: Manapság elhíthetik velünk, hogy mindenki egyéni, de hogy lehet, hogy mégis mindenki ugyanabban a ruhában, ugyanolyan hajjal, ugyanazzal a bizalomkártyával éli a „nagyon egyéni” életét. Szerintem azért családi ez a film, mert minden alak komolyan van véve. A magyar mozival sokszor az a gond, hogy a közönségfilmekben kétdimenziós figurák vannak. Ez a film úgy szellemes, hogy minden korosztály – és sok korosztály van benne, ahogyan egy családban is – komolyan van véve.

Dániel: Ha forgalmazóként nézem a mostani helyzetet, a 30 százalékos mozilátogatottsággal és a streaming szolgáltatók zsilipelésével, akkor nehezen sorolom be, de ha a forgatásnak az a pillanata jut eszembe, ahol a karácsonyi fények között szólt a dal, és mi magunk is egy nagy családként vagyunk együtt – akkor ennél családibbat el sem tudok képzelni.

Kiváló végszó lehetne, de András, ahogy szokta, most sem feledkezik meg a filmben velük dolgozó igazi tűzoltókról, és hozzáfűzi: „Esetleg elmondhatom a tűzoltók neveit? Oláh Péter, Winkler Sándor, Szabó Rafael, Breiner Gábor, Papszics Gábor, Kodrucz Norbert, Balázs Mihály, Égető Szilárd. Csak hogy sokáig éljenek” – teszi hozzá. ♦

SZÖVEG –
JÓNÁS ÁGI

„Néha bizony állhatna egy nap többől, mint 24 óra” – mondja mosolyogva **Batthyány-Schmidt Margit**. Aki édesanya, feleség, nemzetközi agrárszakértő, a Magyar Női Unió Egyesület alapítója és elnöke, több nemzetközi szervezet tagja, a Magyar Batthyány Alapítvány elnöke, valamint az Új Társadalom Szalon megálmodója és főszervezője. Misszióiról, családról, nőiségről és jövőbeli tervekről beszélgettünk vele.

◆ – **Kezdetben, hogy élte meg, hogy egy ilyen nagy múltú család tagjává vált?**

– A Batthyány család egy zárt közösség, tagjának lenni nagy társadalmi felelősséget jelent. Beleástam magam a család több évszázados történetébe, majd férjemmel közösen megalapítottuk a Magyar Batthyány Alapítványt, amelynek célja a családi hagyományok ápolása, a szellemi örökség gondozása, a fennmaradt történelmi relikviák összegyűjtése, valamint komplex szakmai programok megvalósítása. Hagyományörzés és újító szándék összekapcsolása ez, melyet én tradinnovációként szoktam említeni – azaz a klasszikus értékeket a jelen és jövő nemzedéke számára is követhetővé, befogadhatóvá tesszük.

– **A Magyar Női Unió eredményei közül mire a legbüszkébb?**

– Konferenciákat szervezünk, kerekasztal-beszélgetéseket, képzéseket tartunk, pályázati lehetőségeket mutatunk be. Legfőbb célunk az önmagukat magyarnak valló

”

Pelikánoknak és oroszlánoknak is kell lennünk

vidéki nők felkarolása, családban betöltött szerepük felértékelése, életminőségük javítása, testi-lelki és mentális egészségük megőrzése, vállalkozóvá válásuk ösztönzése. Fontosnak tartom, hogy férfi és nő egymást kiegészítő szerepét hangsúlyozzuk a családban, közösségekben, a társadalomban. Büszke vagyok például a novemberben induló Talent A Magyarország – 2021 Oktatási és támogatási programra, melyen legalább 30 magyar női gazdálkodó vehet részt. A hazai szakértők bevonásával megvalósuló ingyenes online program célja, hogy a mezőgazdasággal foglalkozó magyar nők számára széles körű szakmai, oktatási és pénzügyi lehetőséget biztosítson. De azt is említhetném, hogy sikerült bejutnia egy hazai hölgynek az európai női farmereknek kiírt innovációs díj (Innovation Award for Women Farmers) legjobb jelöltjei közé.

– **Ön szerint miért jó nőnek lenni?**

– Elsősorban, mert a nő kiváltsága, hogy életet adhat. Szerintem amilyen a nő, olyan a család, s amilyen a család olyan a társadalom. A Magyar Női Unió abban próbál segíteni, hogy a nők harmóniában éljenek. Amikor a Batthyány-címerre nézek, eszembe jut, mennyit változott a világ és a nők helyzete. A címer tetejét korona díszíti, közepében egy pajzsformában látható egy pelikán, aki védi és saját vérével eteti a kicsinyeit. Alatta ott a szájában kardot tartó oroszlán. Mi, nők hosszú ideig pelikánok voltunk, szeretettel áldoztuk fel magunkat a családért. De ma a „pelikánság” mellett ott kell lennie bennünk az „oroszlánságnak” is. Oroszlánként kell véde-nünk kultúránkat, vallásunkat, az anyaföldünket, családunkat és a hagyományainkat. Ez most akár úgy is hangozhat, mint egy hitvallás – mert az is. ◆

Ajándékozzon színházi élményt!

Diótörő

Jövőre,
Veled,
Itt!

Nine

A mosoly
ország

Szegény Dzsoni és Árnika

János
vitéz

BUDAPESTI

OPERETT SZÍNHÁZ

WWW.OPERETT.HU

OPERETT SZÍNHÁZ

FELELŐS KIADÓ: KISS-B. ATILLA | FŐIGAZGATÓ

SZÖVEG –
SZABÓ FRUZZSINA

KÉP –
PÁCZAI TAMÁS

A bútorfestő és a mintarajzoló gyermeke

Kovács Szabolcs bútorfestő, népi iparművész, a Népművészet Mestere több száz éves hagyományt őriz. De ahogy mondja, ehhez nemcsak a szüleitől örökölt tudás kellett, hanem szerelem is.

♦ „Már kicsi gyerekként bejártam édesapám műhelyébe, de ezeket a festékeket a ruhából csak ollóval lehetett kiszedni, ezért édesapám ügyelt rá, hogy idő előtt ne kerüljön a kezembe az ecset meg a festék” – meséli Szabolcs. Azonban a krétától a ceruzáig mindent használt, volt, amikor egy ágdarabbal a porba és a sárba rajzolt, vagy mészkődarabokkal a betonra – az egri vár ostromát elevenítette meg barátaival. Az asztalosság is érdekelte, ezért is volt számára izgalmas édesapja műhelye. Szerette a szerszámokat, a bútorokat, ahogy azok az első készítési fázistól eljutnak az utolsóig, a forgácsot, ahogy kijön a gyaluból. „A hatalmas forgácskupacokban a bátyámmal jól lehetett birkózni és bújócskázni. Ott voltunk a műhelyben mindig, de én mégis akkor irigykedtem igazán édesapámra, amikor a bútorokat festette. Olyankor ki volt takarítva, portalanítva, mert a festéshez pormentesség kell, hogy ne ragadjon bele semmi, amíg meg nem szárad a bútor. Amikor előkerültek az ecsetek meg a festékek, szájítátva néztem, ahogy formálja a motívumokat” – meséli a mester.

Később pedig, ahogy Szabolcs egyre nagyobb lett, ő is festhetett. Eleinte mindenfélét kitalált az édesapjától kapott fadarabokra, madarat, pillangót, kígyót, békát, lovat, harcosokat. Ahogy pedig az idő telt, Kovács András, Szabolcs édesapja, már saját ecseteit és

festékpalettaikat is engedte használni a fiának. „Amikor festettem a sárkányt vagy azokat a kisebb jeleneteket, mindig néztem fél szemmel édesapám virágmotívumainak a készületét. Megtanultam, hogy a csörgőrózsáknak átmeneteseeknek, szirmosoknak és gömbölydedeknek kell lenniük, a matyó tulipánoknak az alja pedig íves, és ezeket én is elkezdtem utánozni, próbálgatni és gyakorolni. Eleinte soha nem hasonlítottak virágra a motívumaim, ami idegesített, így, amikor tudtam, gyakoroltam” – mondja a népművész. Végül, amikor már Szabolcs elég idős volt, először a virágok közepének a megfestése vált a feladatává, utána a szirmokat is elkészíthette. Így lett egyre nagyobb rutinja.

Szabolcs tehetségét édesanyjának is köszönheti, aki mintarajzó asszony volt. A mintarajzoláshoz, vagy ahogy Matyóföldön mondják, az „íráshoz” kevesen

értettek. „Régen az asszonyok kiszabták a textíliákat, a ruhaneműket, és elvitték a rajzóhoz, akiben megbíztak. Elmondták, hogy milyen díszítésű terítőt vagy ruhát várnak a kelengyészládába. Az írő asszonyok pedig az elmondottak alapján díszítették a textíliát; ha földműves családról volt szó, megjelent a búzakalász is egy-egy hímzésmintában. Minden »írónak« egyedi stílusa volt, és minden kornak megvoltak az ismert rajzoló is” – meséli Szabolcs. A népművész sokszor segített édesanyjának, például tojásfestéskor lesúrolta a tojáshéjakat, hogy azok ne legyenek zsírosak, és jól fogjon rájuk a festék. Jutalmul megkapta az eltört tojáshéjakat, és festhetett, rajzolhatott rájuk. „Diákkoromban megbíztak azzal, hogy rajzoljak virágmotívumokat, nagy spirálfüzetek lapjait tudtam pillanatok alatt megtölteni. Nagy életfából indultam ki, és végül az egész lap tele lett matyóhímzés-mintás virágokkal.”

”

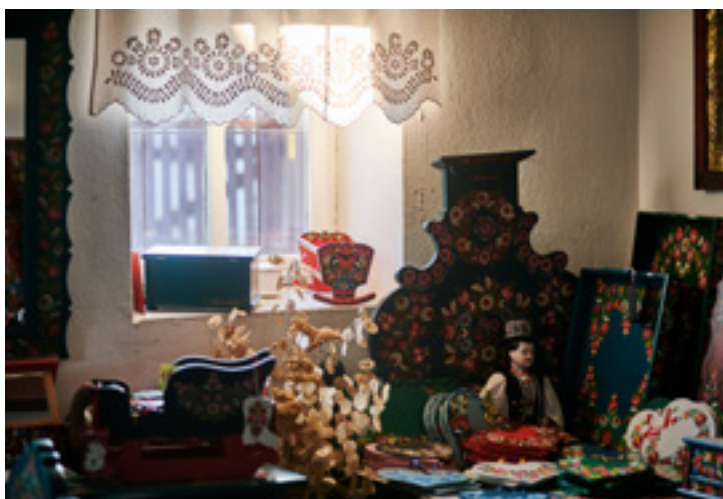
Édesapám ezt is csalafintán csinálta. Azt mondta, sürgősen el kell szaladnia, és fejezzem be a tegnapi alapozott karosszéket, fessek meg virágokkal.

„Nem elég beleszületni egy ilyen hagyományokat őrző családba, fontos a tehetség, de ez annyira időigényes tevékenység, hogy szerelem nélkül nem lehet csinálni” – fogalmaz Szabolcs. „A bútorfestés nem lapok festéséből áll, hanem először azokat el kell készíteni, meg kell álmodni, tervezni, hogy nézzen ki a bútoregyüttes, hiszen ezek mind egyedi darabok. Utána következik az alapszín kiválasztása. A mezőkövesdi matyóknál a legregyebb bútordarab, ami még megvan, az 1753-as dátumú Mária-szekrény, aminek az alapszíne zöldeskék. Az 1810-es években ez a zöldeskék szín eltűnt, és egy narancsos pirosas, a matyók úgy nevezik, habospiros alapszín lett kedveltebb. Fekete felhőszerű

festéssel, márványozással, habozással. A 20. század elején pedig a pácolt barna alapszínű bútorok is megjelentek. Sajnos ma már nem jellemzőek ezek a generációkat kiszolgáló bútordarabok, hiszen a fiatalok igénye megváltozott. Nemcsak a parasztbútoroknál, hanem minden más darabnál is megfigyelhető ez. Sőt, lassan már a fa is kiszorul, kevés az olyan asztalos szakember, aki valódi fával tud dolgozni” – mondja a bútorfestő.

„Ez egy nagyon ritka szakma, ezért nem engedhetem meg magamnak, hogy lazábban csináljam, és ne tökéletes használati tárgyakat, bútorokat adjak ki a kezem közül, hiszen én vagyok, aki fenntartja ezt a hivatást.”

GYURI BÁCSI KAROSSZÉKE

A hosszú beszélgetés és a tájház kincseinek, bútorainak, festett matyó ládikóinak és házi áldásainak megcsodálása után megkérdezem Szabolcstól, emlékszik-e első önálló munkájára, amivel édesapja bízta meg. A népművész ősz bajusza alatt mosolygva kezd mesélni: „Gyuri bácsi, a helyi cipész karosszéke volt az. Azt is olyan csalfintán csinálta édesapám. Azt mondta, sürgősen el kell szaladnia, és fejezzem be a tegnapi lealapozott karosszéket, fessek meg virágokkal. Előtte soha önállóan nem csináltam ilyesmit. Persze tapasztalatom és képzeletem

volt. Végül elkezdtem festeni a széket, majd édesapám két óra múlva visszajött a műhelybe, és nézte, mit csinállok. A karosszék hátsó támláján egy ovális csokrot készítettem, alul középről indultam a három gránátalmával, balra két akáclevél és három csörgőróza volt, a másik oldalon pedig még semmi. Édesapám csak nézett, hogy ez meg micsoda, elmagyaráztam neki, ami a fejemben volt, végül mondtam, hogy közelebb odaírom majd, hogy Gyuri bácsi. Édesapámnak könnyes lett a szeme, mert akkor jött rá, hogy ugyanúgy festek én is, ahogy ő.” ♦

SZÖVEG –
FODOR KRISZTINA

FENYŐK ALATT, SZŐLŐK FÖLÖTT

„Sohasem felejttem el azt a pillanatot, amikor ezt a tündérországot megláttam... Megálltam, mintha lábam gyökeret vert volna” – írta Eötvös Károly, amikor szétnézett a balatonyöröki szép kilátópontról. Nem messze van innen a Folly Arborétum és Borászat. Folly Rékával, az arborétum alapítójának dédunokájával fedezzük fel a télen is nyitvatartó kertet.

◆ A bejáratnál szemben hatalmas atlaszcédruscsoport fogad, egy fészket építettek a fákra, ahova létra vezet. Eszembe jut nyolcéves keresztlányom, akit pár hét múlva elhozok majd, biztosan le lesz nyűgözve. Szürkebarát szőlősorok között jutunk fel a legújabb épületig, előtte 50 éves olajfa, nemrég érkezett Franciaországból. A Panoráma teraszon omlós reggeli süteményekkel és finom szörpökkel kínálnak, alig tudok választani: fenyőörügy, levendula, citromfű-menta, bodza. A nemrég elkészült pincében készülnek a Folly borok, negyvenötezer palack évente. A környékre nem jellemzően még vörösboruk is van. „Csak a kert magában nem elég, szeretnénk komplex élményt nyújtani az idelátogatóknak” – mondja Réka. Működik itt étterem, amelynek a konyháján a kertben termő fűszerekkel ízesítenek, és augusztus óta különleges sütikkel is elkápráztatja a vendégeket a cukrász.

Lent szőlők, fent fenyők. Van itt tengerparti mamutfenyő, andalúziai jegenyefenyő, a tréfás nevű, egyedülállóan húsos kolbászfenyő, himalájai selyemfenyő és óriástobozú fenyő is. Száz éve amolyan úri hóbortként kihívás volt betelepíteni a különleges, itthon ismeretlen növényeket. A kert minden szegletéhez tartozik egy családi történet. Mert ezt a kertet 116 éve egy orvos, Folly Gyula álmodta meg. A ház pincéjében hamarosan a család

történetéről is lesz egy minikiállítás, a gyerekek számára is izgalmas digitális kalandozással. Felfelé indulunk, egy csinos pihenő irányába, amely hamarosan összekötésbe kerül a házzal, ideális helyszín lesz örök hűséget fogadó pároknak. A Kisörsi-hegyen vagyunk, nem könnyű terep, de a második szintig nemsokára babakocsival is fel lehet jönni, így a legkisebekkel érkező családok számára is elérhetővé válik. Hamarosan lesz kötélcső, mászóalagút, a domb tetején egy hosszú kilengésű hinta, terveznek pihenőpavilonokat, fa ülőbútorokat. A botanikus kert ékességét, a kert legnépszerűbb fájának tobozáról mintázott kilátót is megerősítik. A fejlesztések a Kisfaludy 2030 turisztikai attrakciófejlesztési pályázat keretében valósulnak meg.

A honlap szerint 1,5-2 óra bejárni a kertet, de úgy tervezem, amikor visszajövünk, legalább egy fél napot rászánunk. Csúszdázunk, megpörgetjük magunkat a mókuserékben, rácsodálkozunk a vadcitromfa tüskéire, átöleljük a tarkakérgű fenyőt, méricskéljük a különböző tülvelek hosszát, beleszippantunk a mézillatot árasztó tászkavirágok mellett a levegőbe, benézünk a fákon található odúkba, és a kerti székekben, bámulva a balatoni panorámát, elgondolkozunk, hogy melyik fát fogadjuk örökbe. ◆

A SZERENCSEJÁTÉK ZRT. BEMUTATJA

AKOS

BUDAPEST
ARÉNA

2021

DEC. 11.

PAPP LÁSZLÓ BUDAPEST ARÉNA

Jegyek a www.akos.hu webáruházban
és az Eventim hálózatában kaphatók!

a

 Roland

× DRK ×

SZÖVEG –
HORVÁTH PÁL filozófus

SOROZAT –
MAGYAR PÉLDAKÉPTÁR

AZ ALPINISTA FIZIKUS

Magyarország joggal büszke a 19. század végén, a 20. század elején született világhírű természettudósaira, Nobel-díjasaira, akik ugyan eredményeiket többnyire nem hazai földön érték el, de tudásukat a kiegyezés után virágzásnak induló hazai természettudományi kutatás és képzés közegében nyerték el. Annak, hogy ilyen szellemi légkör kialakulhatott, olyan példaképek megjelenése lehetett az egyik oka, mint a világhírré szert tévő magyar fizikus, az itthon alkotó, tanító, laboratóriumát, munkáját élete lényegének tekintő **báró Vásárosnaményi Eötvös Loránd**.

- ◆ Eötvös Loránd a szabadságharc idején született Budán. Édesapja báró Eötvös József volt, a reformkor és a kiegyezés utáni idők jelentős politikusa, kultúrpolitikusa, ismert és elismert író, aki az 1848-as Batthyány-kormányban és az 1867 után megalakult Andrássy-kormányban is a vallás- és közoktatási tárcát vezette, édesanyja, Rosty Ágnes is nemesi családból származott. Az Eötvös család a 16. században bukkant fel a forrásokban mint tehetőes középnemesi család, amelynek – a család előneve, a Vásárosnaményi is erre utal – Szatmár és Bereg vármegyében voltak birtokai. Loránd egyik ős, Miklós 1768-ban nyert bárói címet, az egymást követő generációk a megyei kormányzatban és az államigazgatásban viseltek komoly tisztségeket. Loránd apja első minisztersége idején, 1848 nyarán látta meg a napvilágot. Alig volt néhány hónapos, amikor apja Lamberg altábornagy felkoncolása, a fegyveres harc kirobbanása idején lemondott, majd családját Münchenbe vitte, ahonnan csak két év múlva tértek haza. Gimnáziumba a pesti piaristákhoz járt, ott érettségizett 1865-ben. A pesti egyetemre iratkozott be, kezdetben jogot tanult, de eljárt a matematikai, kémiai, ásványtani kurzusokra is. Végül a természettudományok mellett döntött, és a kiegyezés évében Heidelbergbe ment, ahol főként fizikát tanult olyan nagy tudósok keze alatt, mint Kirchhoff, Helmholtz és Bunsen, szabadidejében pedig az Alpok csúcsait, köztük a különösen nehéz feladatot jelentő Monte Rosát hódította meg.

Kép: Wikimedia Commons | Fortepan.hu

Hazatérve doktorált elméleti fizikából, és magántanári kinevezést nyert a pesti egyetemen. Rövidesen már kísérleti fizikát is adott elő, nyilvános rendes tanár lett, Jedlik Ányos utóda a Fizikai Intézet élén. Hitvallása szerint „az igazi természettudós örömet talál magában a kutatásban s azokban az eredményekben, amelyeket az emberiség anyagi jólétének előmozdítására értékesít jelentős tudományos eredményei alapján”. Az Akadémia 1873-ban levelező, tíz évvel később rendes tagjává választotta, 1889-től 1905-ig pedig elnöke volt a tudományos testületnek. 1894–95-ben válás- és közoktatási miniszterként tagja volt Wekerle Sándor kormányának. Főleg az iskolák állapota, az oktatás színvonala, a pedagógusok megbecsülése foglalkoztatta, azt vallotta, hogy „amit nem bír megtenni az egyes ember, azt kormányával az élen megteheti egy egész nemzet”. Az ő alapítása volt a nevét viselő Eötvös Kollégium, amely máig a hazai szellemi elit képzésének otthona. Meggyőződése volt, hogy „a tudósok tanítása annyiféle, ahány a tudomány és ahány maga a tudós, az egyik a részletekbe mélyed, a másik inkább általános tételekkel foglalkozik, az egyik szaval, a másik diktál, az egyik kísérletez, a másik dedukál, egy mintára szabni valamennyit lehetetlen, és nem is szabad, mert értéket a tanításnak éppen egyéni jellege ad”. Ezért kapcsolódott be a Magyar Királyi Természettudományi Társulat munkájába, alapítója volt a Matematikai és Fizikai Társulatnak és a társulat folyóiratának, a Matematikai és Fizikai Lapoknak, amelyben számos más hazai és küllhoni természettudományos orgánium mellett rendszeresen jelentek meg kutatási közleményei. Mindezzel a magas szintű szaktudományos munka érdekét kívánta szolgálni: „ma éppen oly kevésbé becsüljük az olyan ember tudományát, aki mindent egyformán jól tud, mint amilyen kevésbé bízunk annak a munkájában, aki válogatás nélkül minden dologra vállalkozik” –vallotta.

TUDOMÁNY ÉS MAGÁNÉLET

Eötvös professzor folyamatosan dolgozott kutatásain, laboratóriumi kísérletein, maga által tervezett műszerei elkészítésén. Kezdetben a folyadékok felületi feszültségének fizikai törvényszerűségei, az úgynevezett hajszálcsovesség jelenségének értelmezése, a gravitációnak folyadékokra gyakorolt hatása érdekelte, megállapításait a ma is Eötvös-törvénynek nevezett szabályban foglalta össze. Állandó témája volt a gravitáció, a tömegvonzás jelenségének vizsgálata. Fontos megfigyeléseket tett a nehézségi gyorsulás vizsgálata során, maga építette műszer segítségével igazolta, hogy a gravitációnak köszönhetően a földünkön kelet felé mozgó tárgyak veszítenek tömegükből, a nyugat felé mozgó tömege viszont

növekszik, ez a megállapítása pedig egyik forrása volt a relativitáselmélet megfogalmazásakor tisztelője, Albert Einstein munkájának, aki Eötvös halálakor úgy emlékezett róla, hogy személyében „a fizika egyik fejedelme halt meg”.

Eötvös tudósi életművének legfontosabb eredménye a torziós inga vagy Eötvös-inga megalkotása volt. Ez az egyszerű, platinaszálon függő platinarudakból álló eszköz bepillantást engedett a föld mélyébe, érzékelte a talaj szerkezetében mutatkozó gravitációs eltéréseket. Az első inga 1890-ben készült el, Eötvös a Gellért-hegy, a Ság-hegy és a befagyott Balaton felszínén is kipróbálta. A párizsi világiállításon, mint a földtani kutatások hatékony, próbafúrásokat nem igénylő eszközét mutatta be, a végső változat pedig 1912-ben Hamburgban debütált az ottani földmérőkongresszuson. A műszer hatalmas siker volt, 1915-től évtizedeken keresztül a kőolajkutatás eszköze világszerte, késői, tökéletesített változata pedig ma is fontos a geodéziai kutatómunkában. 1913-ban az Akadémia Nobel-díjra is ajánlotta, ezt azonban nem neki ítélték.

Bár letele középpontjában a munka állt, a biztos tudományos egzisztencia birtokában, nyilvános rendes tanárrá való kinevezését követő esztendőben megnősült. Horvát Gizellát vette el, Horvát Boldizsár neves jogtudósna, a kiegyezés utáni Andrássy-kormány igazságügy-miniszterének a lányát, három lányuk született. Egyikük sajnos korán meghalt, a másik két lány, Rolanda és Ilona lelkes hegymászók lettek, akik elkísérték apjukat alpesi túráira. Eötvös szabadidejét a természetjárás töltötte ki. Úgy vélte, „többet lát egy ország természeti szépségeiből az az utas, ki tapasztalt vezető kíséretében, tervszerűen megválasztott ösvényeken bejárja ama néhány legértékesebb vidéket, mint aki végignyargal minden szélesre taposott országúton”. Tagja volt a Magyar Kárpát Egyesületnek, amely az ő idejében építette ki a Magas-Tátra turistaútjait, menedékházait, alapításától elnöke volt a Magyar Turista Egyesületnek, annak első, Dobogókőn emelt turistaháza 1898-as felépítésétől az ő nevét viselte. Szívesen kerékpározott, a ma nevét viselő pesti egyetemre pedig lovon járt be.

Egészsége 1918-ban megromlott – rákot diagnosztizáltak nála. 1919 április elején halt meg, a Nemzeti Múzeumban ravatalozták föl, és a Kerepesi temetőben temették el. ♦